

O četrdesetoj godišnjici spaljenih mučenika*

Na 7. 2. 1945. spaljeni su hercegovački franjevci na Širokom Brijegu.

PIŠE: SLAVKO BRINJSKI

Umjesecu veljači navršuje se četrdeset godina od strašnog zločina na Širokom Brijegu, kojom su prilikom komunistički partizani spalili petnaest živih pripadnika Hercegovačke franjevačke provincije.

Paklena mržnja na sve što je Božje, a protkana podjarivanjem zakletih hrvatskih neprijatelja, slavila je svoje bezdušne orgije nad gorućom skupinom skromnih redovnika i luđački likovala, dok su oni izgarali poput žrtava paljenica obnavljajući tradiciju kršćanskog mučeništva.

Komunisti su ipak smatrali da moraju nečim opravdati ovaj jezivi zločin pa su već tada širili vijest, da su franjevci »Narodno oslobodilačkoj vojsci« pružili oružani otpor te da je širokobriješki samostan njihovim dopuštenjem bio pretvoren u »ustaško ratno uporište«.

Nalazio sam se u vrijeme obrane Mostara i Širokog Brijega na tom području i upoznat sam sa svim važnijim zgoda- ma koje su u vezi s tadašnjim zbivanjima.

Osobno sam se poznavao s devetoricom umorenih franjevaca, a bio sam među onima koji su podupirali tražnju i molbu provincijala dr. fra Leona Petrovića i njegove subraće, da se franjevački samostan i gimnazija ne uzimaju sa strane branitelja kao uporišta, jer će postati ciljem zračnih bombardiranja i totalnog uništenja.

Zahvaljujući nastojanjima hrvatskog vojničkog zapovjedništva ovaj sektor obrane skupa sa samostanom i gimnazijom nije pao pod njemačko zapovjedništvo, koje bi radi zgodnog položaja sigurno spomenute zgrade upotrijebilo

kao uporišta, nego je bio branjen po jedinicama hrvatskih oružanih snaga, koje su uskladile obranu tako da su sve jedinice bile povučene na dobro uočenu udaljenost od franjevačkih zgrada, i one u nijednom času nisu bile upotrijebljene kao uporišta. Još manje su, kako tvrde komunisti, franjevci s oružjem sudjelovali u tadašnjim borbama.

Stalni napadi neprijatelja ostajali su bezuspješni. Kroz više od tri i po mjeseca nisu ostvarili niti jednog ratnog uspjeha, šta više, jedan nenadani »izlet« hrvatskih oružanih snaga pokrenuo ih je u paničnu »bežaniju«, tako da su bili izbačeni s područja južne Hercegovine i to u roku od dvanaest sati izgubivši pri tome kod Studenaca topničku bitnicu (četiri topa), a kod Čapljine dva tenka tipa Sherman.

Stalni napadi neprijatelja ostajali su bezuspješni. Zaobilaženje branitelja i izbijanje partizana na cestu koja vodi prema Mostaru priječila je voda Mostarskog blata, a s južne strane obrambena crta koja se je protezala do Goranaca. Po vlastitom priznanju oni su u napadima na Široki Brijeg imali teške gubitke, tim više, što su bili pod stalnom vatrom dalekometnih topova hrvatske »Vražje divizije«.

U bijesu i nemoći jednom su prilikom otvorili vatru iz protuoklopnih topova na franjevačku crkvu oštetiivši toranj i ponutricu. Pucali su s ceste od Kočerina. I pokušaji da s tenkovima prodru u Široki Brijeg nisu uspjeli. Jedan im je tenk bio uništen na ulazu u Široki Brijeg, u klancu ceste koja vodi u Imotski.

Branitelji Širokog Brijega činili su

i nenadane »izlete« na okolne važnije točke i redovito natjeravali »borce« u panične bijegove, koji su izbjegavali borbu prsa u prsa.

Međutim s njihove strane bilo je i prebjega, bilo da se je radilo o zarobljenim domobranima ili mobiliziranim ljudima iz okolice Dubrovnika, Kotora i drugih krajeva. Oni su svjedočili o velikim partizanskim gubicima te o strašnom bijesu koji radi toga vlada kod njihovih »komandanata«.

Prilike na evropskim ratištima uvjetovale su međutim napuštanje hercegovačkog područja. Prema planu imao se je napustiti prvo Široki Brijeg i snage branitelja povući na obranu Mostara te vršiti evakuaciju područja.

Uoči povlačenja našao sam se sa zapovjednikom 9. Ustaškog zdruga pukovnikom Vladom Majerom, neobično sposobnim i hrabrim časnikom kod širokobriješkog samostana. Pošli smo se oprostiti od otaca franjevaca koji ostaju i dalje u samostanu kao tješitelji i pomagači svoga puka.

Nailazimo prvo na fra Borislava Pandžića, a kasnije se skupiše i ostali. Razložismo im kakva je situacija te upozorismo, da se svi koji se smatraju ugroženima barem privremeno sklone u Mostar. Za dokaz komunističke osvetljivosti predočujemo im pokolj svećenstva u Dubrovniku gdje su stradali ljudi koji se u životu nisu nikome zamjerali, no za komuniste je bilo dovoljno da su bili svećenici.

Simpatični fra Arkandeo Nuić, kojega je pok. general Franjo Šimić kao izrazita protivnika Nijemaca u šali prozvao »fra Anglofil« reče da su već sami o

* Tekst donosimo u izvorniku.

FRA ARKANĐEO NUIĆ I
TREĆARI NA ŠIROKOM
BRIJEGU 1944.

svemu raspravljali s ocem provincijalom. U samostanu ostaju redovnici za koje se zna da se nisu isticali u bilo kakvom političkom radu i kojima se ne može dokazati nikakva »kolaboracija«, nego da su ispravni i pobožni redovnici. Oni ostaju kao čuvari Gospina svetišta i ovoga kulturnog središta Hercegovine i s narodom će dijeliti dobro i zlo. Istovremeno nas moli da hrvatskim vlastima izrazimo zahvalnost da njihov samostan nije upotrijebljen u ratne svrhe nego je ostao sačuvan, iako su ga komunisti već imali na zubu. Borbe će prestati, a samostan ipak nije hrpa ruševina.

Osjećamo da su franjevci neobično smireni i predani u volju Božju čekaju razvoj događaja. Svijesni su, da se nisu protiv nikoga ogriješili. Cijeli život su činili samo dobra, pa tko će na njih dići ruku? Iako sam dobro poznao komunističku mržnju i osvetu, koje su ulazile u statut njihove dogme, vjerovao

sam da će nakon djelomičnog progona ipak širokobriješke franjevce ostaviti na miru.

Konačno se napušta Široki Brijeg. Partizani to opažaju i naređuju »opću navalu«, kako bi nakon tri i pol mjeseca besplodnog opsjedanja došli do »slave osvajanja«. No i taj pokušaj skupo plaćaju. Na samoj ulici postaju njihovi tenkovi žrtve »Panzerfausta«, a našavši se u stalnim unakrsnim vatrama branitelja, koji osiguravaju povlačenje, padaju kao snoplje. U toj borbi su se, a što ne mogu mimoći, rame uz rame s hrvatskim braniteljima posebno istakli mlađi njemački časnici dodijeljeni hrvatskoj »Vražjoj diviziji«, neki su i poginuli.

Mjesto slavne pobjede partizani su doživjeli svoj crni petak. Branitelji su se povukli u pravcu Mostara, a preko napuštenih položaja uz bijesne psovke i klevete jurnuli su partizani prema franjevačkom samostanu.

Petnaest redovnika u smeđim ha-

bitima šapćući molitve začuđeno je promatralo kako ih zbite u bunkerskoj prostoriji razularena partizanska rulja polijeva benzinom, da onda plane iskra i bljesak buktavog plamena popraćena usklikom »Isuse i Marijo« donese pozdrav mučeničke smrti.

I gori petnaest baklji... Izgaraju četiri nevina cvijeta, četiri mlada klerika, dva mlada svećenika, četiri profesora, četiri starca – svećenika, a među njima i osamdesetgodišnji fra Marko Barbarić, izgara i brat laik fra Fabijan.

Dim koji se probija iz podzemlja diže se put nebeskog plavetnila, dim žrtava paljenica nosi nebu pozdrav novih mučenika.

Petnaest širokobrijeških franjevac danas su ponos Božje i mučeničke Hrvatske, a ovi skromni retci neka o četrdeset-godišnjici njihove smrti budu im na spomen!

Danica, Chicago, 8. veljače 1985., str. 2. ✍

Iz sadržaja

IZ LJETOPIISA	4
ISTRAŽIVANJA	28
STRATIŠTA	41
POBIJENI	47
GLAS O MUČENIŠTVU	52
NATJEČAJ	55
IZ VICEPOSTULATURE	58

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva »Sluge Božje fra Andrija Topić i 49 braće«, XVIII., 2 (34), Široki Brijeg, srpanj – prosinac, 2025.
Broj zaključen 30. lipnja 2025.

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

LEKTURA I KOREKTURA:
Zdenka Leženić

ADRESA:
Kard. Stepinca 14, 88220 Široki Brijeg
Avenija G. Šuška 2, 10040 Zagreb

VEZA:
tel.: +387 39 700-325
faks: +387 39 702-936
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

GRAFIČKI PRIJELOM I TISAK:
FRAM-ZIRAL, Mostar

GLASILO IZLAZI POLUGODIŠNJE:
siječanj i srpanj
Stare brojeve, osim ovoga posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala pobijeni.info u poglavlju Izdavaštvo.

CIJENA POJEDINOG PRIMJERKA:
3 KM; 1,5 EUR

GODIŠNJA PRETPLATA (\$ POŠTARINOM):
BiH 9 KM; HR i EU 10 EUR; CH 10 CHF; SAD 15 USD;
Canada 16 CAD

SLANJE PRETPLATE, DOBROVOLJNIH PRILOGA....:
a) poštanskom uputnicom
b) UniCredit Bank d.d. Mostar; Korisnik: Hercegovačka franjevačka provincija; Svrha: prilog Vicepostulaturi
tekući račun: 3381602276649744
devizni račun:
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

Urednikova riječ

FRA MILJENKO STOJIC

Dragi čitatelji!

Kao što ste već čuli, ili ste primijetili na naslovnici, započeli smo kauzu mučeništva »Sluge Božje fra Andrija Topić i 49 braće«. Zbog čega smo to učinili, možete čitati na stranicama ovoga glasila.

Neizmjereno smo zahvalni Bogu da je konačno do toga došlo. Ujedno je to znak da smo, gledajući ljudski, skupili sva moguća svjedočanstva i dokumente o 66 ubijenih hercegovačkih franjevaca. Vicepostulatura postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće« na početku, tako reći, nije imala ništa. Započela je u Mostaru, preselila se na Humac da bi konačno došla u svoje prirodno okruženje na Široki Brijeg, odnosno središnje žrtvoslovno mjesto Hercegovačke franjevačke provincije. Trebalo je početi od ništice i stvarati bazu podataka na kojoj će se poslije temeljiti biskupijska i rimska dionica postupka mučeništva. Uz to je trebalo pronaći i proučiti literaturu koja objašnjava kako se sve to radi. Htio bih zbog toga sada zahvaliti svima onima koji su sudjelovali u tome: svjedoci-ma, suradnicima, dobročiniteljima... U tu svrhu svakog 7. u mjesecu ovdje na Širokom Brijegu za njih slavimo sv. misu. Drago mi je da smo zajedno u sve-mu ovome jer to dokazuje našu povezanost i ispravnost ovoga našega hoda.

Završena je, dakle, prva dionica, ona na razini Provincije ili istražna dionica. Uskoro ćemo objelodaniti i molitvu za uzdizanje na oltar 50 hercegovačkih franjevaca, slugu Božjih. To ne znači da ćemo ostale gurnuti u stranu. Istražujemo i dalje što se točno s njima dogodilo te ako uspijemo prikupiti potrebnu građu, onda ćemo i za njih pokrenuti postupak mučeništva. Mi osobno smatramo da su oni otišli takvim putem, ali naše uvjerenje nije dovoljno. I dobro je da je tako. Stoga nemojmo podliježati vremenskim rokovima. Važno je da sve ide svojim tijekom i da duhovno rastemo zajedno s njim.

Zbog skupih poštanskih usluga prisiljeni smo od sljedećega broja povećati cijenu glasila na 4 KM. Ono će, naravno, unatoč troškovima i dalje stizati svima koji ga žele.

Nezaslužena je čast sudjelovati u ovome. Zar ne?

Mir vam i dobro!

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesa« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

»Prema odredbama vrhovnog svećenika Urbana VIII., zabranjeno je da sluga Božji, bez prethodnog dopuštenja Svete Stolice, bude predmetom javnoga crkvenog štovanja. Te odredbe nipošto ne priječe privatnu pobožnost sluzi Božjem, niti spontano širenje njegova glasa svetosti ili mučeništva i znakova. (čl. 117, § 1. i 2.)

Ako nije pronađeno nepropisno štovanje, biskup ili njegov ovlaštenik pristupa sastavljanju izjave o neiskazivanju štovanja, tj. izjave kojom se potvrđuje da se odluke Urbana VIII. poštuju. (čl. 119, § 1.)«

Iz Upute Majka Svetaca